

Szendi Dóra

Regionális polarizáció és egyenlőtlen fejlődés Kelet-Közép-Európában: Kihívások az innovatív területi politikák számára
RSA Central & Eastern Europe Conference 2017. Kolozsvár

A Regional Studies Association 2017. szeptember 10 és 13. között rendezte meg éves vándorgyűlését Kolozsváron (RSA Central & Eastern Europe Conference 2017), a Babes-Bolyai Tudományegyetemen. A konferencia témája a regionális polarizáció és egyenlőtlen fejlődés vizsgálata volt Kelet-Közép-Európában (Regional Polarisation and Unequal Development in CEE: Challenges for Innovative Place-based Policies). Ennek keretében előadások hangzottak el a regionális gazdaságtan témakörében, alapvetően a Kelet-közép-európai régió társadalmi-gazdasági folyamataira fókuszálva. A konferencia célja az elmúlt évtizedekben formálódó új típusú regionális polarizálódás és egyenlőtlenségek vizsgálatának elemzése Kelet-Közép-Európában. Az alapprobléma, hogy bár az EU a kohéziós politika keretében komoly figyelmet fordít a régiók kiegyensúlyozott fejlesztésére, és az egyenlőtlenségek mértékének csökkentésére, ugyanakkor Kelet-Közép-Európa térségében továbbra is lényeges különbségek azonosíthatók a magtárségek és perifériák, valamint a nagyvárosi és rurális térségek között a gazdasági teljesítményben. A növekvő regionális szintű társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek új típusú stratégiákat igényelnek, szignifikáns térségi fókusszal. A konferencia ennek megfelelően a következő kérdésekre kereste a választ:

- Hogyan kezelhető a polarizáció és a periferializáció?
- Melyek a jövő területi politikájának kihívásai?
- Milyen új megközelítések kifejlesztésére lehet szükség a regionális egyenlőtlenségek kezelése céljából?

A konferencián kutatók, tervezők és gyakorlati szakemberek mutatták be eredményeiket és tapasztalataikat a regionális fejlődéssel és polarizációval kapcsolatban. Számos témában zajlott multidiszciplináris workshop. Az összesen több mint 270 résztvevő 19 országból érkezett, és a plenáris előadásokkal együtt közel 40 témakörben tartottak előadást, melyek az alábbi fő irányok mentén csoportosíthatók:

A konferencia főbb témakörei	
Reziliens (ellenálló) közösségek	Kreatív régiók, kreatív ipar
Klaszterek szerepe a helyi fejlesztésben	Vidéki térségek szerepe/ marginalizáció
Energihatékonyság és fenntarthatóság szerepe a regionális fejlesztésekben	Fenntartható közlekedés és városi mobilitás
Klímaváltozás regionális hatásai	Polarizált területi fejlődés vs. konvergencia
Környezeti, társadalmi, gazdasági kockázatok és sebezhetőség	Határon átnyúló régiók és együttműködések
Geopolitika	Turisztikai desztináció menedzsment
GIS, és területi adatok	Városfejlesztés Kelet-Közép-Európában
Smart specializáció	Kolozsvár jelentősége Kelet-Közép-Európában
Területi kormányzás	Regionális politika Kelet-Közép-Európában
Kohéziós politika	

A plenáris előadásokon napjaink globalizálódó világgazdaságának aktuális kérdéseiről tartottak előadásokat, melyek a regionális gazdaságtan számára is kiemelt jelentőséggel bírnak. Ennek első részében Prof. Dr. Jennifer Clarke az Egyesült Államokból az okos városok (smart city) jelentőségére világított rá, mint az új típusú innovációk egyik jellemző megjelenési formája, majd Peter Berkowitz a régiók innovativitásának jelentőségét hangsúlyozta a globalizálódó gazdaságban, kiemelt figyelmet fordítva a smart specializáció erősítésére. Ezt követően az urbanizáció és a területi polarizáció jelentőségéről esett szó Prof. Dr. Kovács Zoltán előadásában (a Kelet-közép-európai várostípusok áttekintése mellett szó esett a rendszerváltozás hatására bekövetkezett változásról is a városfejlődésben), majd Prof. Dr. h.c. Peter Meusburger az oktatás területi diszparitásainak témakörében adott elő. A plenáris előadások zárásaként az európai régiók versenyképességéről esett szó Prof. Dr. Michael Keating, az Aberdeeni Egyetem kutatója jóvoltából.

Ezt követően közel 30 tematikus szekcióban mutatták be eredményeiket 19 ország képviselői. A konferencia egyik főszervezője, Prof. Dr. Benedek József a Babes-Bolyai Tudományegyetem és a Miskolci Egyetem professzora több előadásban is közreműködött, főként a periferializáció, és város-vidék reláció témakörében. A kapcsolódó előadások:

- Benedek József/ Alexander Lembcke: Characteristics of economic recovery and catching up in the Romanian regions
- Benedek József/ Stefana Varvari/ Cristian Litan: Urban growth pole policy in Romania
- Sorin Cebotari/ Benedek József: Renewable energy project as a source of innovation in rural communities. Lessons from the periphery
- Silviu Marian Ciobanu/ Benedek József/ Kinga Ivan: Identification of the traffic accidents hotspots during night and day in Romania
- Kinga Temerdek-Ivan/ Silviu Ciobanu/ Benedek József: Identification of pedestrian traffic accidents vulnerability areas around the schools. Case study Bucharest city, Romania

Előadásában kiemelten foglalkozott a romániai régiók helyzetével a 2008-as gazdasági válságot követően, és arra a kérdésre kereste a választ, hogyan zajlott a felzárkózásuk a válságot követően. Kiemelt figyelmet fordított a válság után legjobban teljesítő térség indikátoraira, és arra a következtetésre jutott, hogy a válság utáni felzárkózásban kiemelt szerepet játszik a termelékenység növekedés, mivel jelentős hatással van a jövedelmekre, munkaerőpiacra és az életminőségre. A periferializációval kapcsolatban vizsgálták továbbá, hogy a növekedési pólusok kialakítása Romániában tudta-e csökkenteni a regionális egyenlőtlenségeket, vagy ellenkezőleg a különbségek további növekedését okozta.

A konferencián speciális szekciót hoztak létre a társadalmi innováció kutatási eredményeinek bemutatására, melynek háttérében a téma iránti emelkedő nemzetközi érdeklődés mellett egy EFOP 3.6.1. pályázat indikátoraihoz való hozzájárulás is állt.

Az EFOP-3.6.1-16-2016-00011 azonosító számú projekt („Fiatalodó és megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros, A Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményfejlesztése”) a Miskolci Egyetem által 2020-ig kidolgozott program, amelynek általános célja az Egyetem jövőbeni munkájának erőteljes innovációra és kooperációra való építése, a kiválóság fenntartásához nélkülözhetetlen fókuszok kiemelése, hazai és nemzetközi versenyképességének, nemzetközi láthatóságának az erősítése; kiemelt szerepet szánva mind ezekben a K+F+I tevékenységnek. A projekt keretében a Társadalomtudományi Kiválósági Központban kerül sor társadalmi innovációhoz kapcsolódó interdiszciplináris kutatások megvalósítására.

A konferencián, ennek támogatása érdekében, a Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Karának oktatói 3 előadást mutattak be, melyek fókuszában a társadalmi innováció állt:

- Veresné Prof. Dr. Somosi Mariann/ Prof. Dr. Kocziszky György: Management characteristics of the social innovation networks;
- Prof. Dr. Balaton Károly/ Varga Krisztina: Social innovation and competitiveness;
- Dr. Szendi Dóra: Measuring the social innovation potential in the Northern Hungarian region.

A társadalmi innovációs vizsgálatok aktualitását adja, hogy a szakirodalom egyre több figyelmet fordít a régiók innovációs potenciáljának vizsgálatára, alapvetően annak gazdasági növekedéshez és versenyképességhez való aktív hozzájárulása miatt. A hagyományos, műszaki innováció mellett azonban a szerzők egyre gyakrabban a társadalmi innováció jelentőségét is hangsúlyozzák, amely leginkább a periférikus helyzetű települések esetében jelenthet alternatív megoldást. A periférikus térségek felzárkózása kiemelt prioritás az Európai Unióban is, amit jól mutat, hogy az EU több mint 25 éve vizsgálja a területi különbségek alakulását, és Kelet-Közép-Európa helyzete kiemelt ebben a tekintetben. Több szerző egybehangzó véleménye értelmében a fejlődés és konvergencia fő mozgatója az innováció (Ewers-Brenck, 1992; Kocziszky et al. 2015). Az elmúlt évtizedben az innovációs vizsgálatok új iránya jelent meg a szakirodalomban, köszönhetően annak, hogy a kutatók egyre több figyelmet fordítanak a klasszikus Schumpeteri értelemben vett innováció vizsgálata mellett a társadalmi innovációra is. A társadalmi innováció, a leggyakrabban alkalmazott definíciói értelmében olyan társadalmi szükségleteket próbál kielégíteni, amelyeket a piac nem képes. Ezáltal ez a típusú innováció ösztönözheti a perifériák felzárkózását, az új ötletek és kezdeményezések kialakításán keresztül (Kocziszky et al. 2015; Benedek et al. 2016).

A Miskolci Egyetem oktatói által megtartott előadások a társadalmi innováció jelentőségét hangsúlyozták. Veresné Prof. Dr. Somosi Mariann és Prof. Dr. Kocziszky György előadásában a társadalmi innovációs hálózatok menedzsment jellegzetességeit vizsgálta, kitérve a társadalmi innováció folyamatára, a társadalmi kapcsolathálózatok jellemzőire, a hálózati és szervezeti kompetenciák jellemzőire, valamint sor került egy társadalmi innovációt vizsgáló keretmodell kialakítására is. Kutatásuk során három fő kérdést vizsgáltak: 1. melyek a társadalmi innováció vizsgálatának főbb szervezeti dimenziói; 2. melyek a társadalmi innovációs folyamat legfontosabb társadalmi és gazdasági kockázata; ill. 3. melyek a főbb keretfeltételek, motivációk, és ellenőrzési funkciók a társadalmi innovációs folyamat megfelelő működéséhez.

Ezt követően Prof. Dr. Balaton Károly és Varga Krisztina a társadalmi innováció és versenyképesség összefüggéseit vizsgálta, azt hangsúlyozva, hogy a versenyképesség és az innováció egymással szorosan összefüggő fogalmak, és az innovációra alapozott stratégiák jelentősége folyamatosan nő a gazdaságban. A társadalmi innováció növekvő jelentőségének okaként egyrészt a tudástársadalom növekvő szerepét, másrészt a periférikus térségek természetes igényét a felzárkózásra, jelölik meg. Nézőpontjukban a társadalmi innováció hozzájárulhat a térségek versenyképességének, és életszínvonalának növeléséhez.

A szekció zárásaként Dr. Szendi Dóra a társadalmi innovációs potenciál mérésének lokális szintű lehetőségeit mutatta be, fölvezetve a fogalom, és a mérhetőség főbb hazai és nemzetközi irodalmát, és javaslatokat fogalmaz meg a lokális szintű mérés lehetőségeire. A vizsgálat célja az Észak-magyarországi régió településeinek társadalmi innovációs potenciál mérése volt, és a kialakuló térbeli mintázatok összehasonlítása a gazdasági indikátorokkal. Az eredmények alapján a jövedelmek esetében a legmagasabban fejlett térségek a megyeszékhelyek és agglomerációjuk, valamint a régió középső részében, az autópálya nyomvonalában azonosíthatók, addig a társadalmi innovációs potenciál tekintetében a perifériákon is igazolhatóak hot spot-ok, köszönhetően az index komplex jellegének.

A konferencia előadásokon való részvétellel összességében a szakmai ismeretek bővítése mellett lehetőség nyílt az előadások során kapott visszacsatolások segítségével potenciális, új kutatási témák kidolgozására is. Valamint a résztvevők közötti beszélgetések, és szakmai eszmecserék során a nemzetközi láthatóság növekedése mellett potenciális új partnerkapcsolatok kiépítésére is lehetőség volt.